

Vreemde gasten in mijn tuin

Tom Meijer

Vroeger toen ik nog in Amsterdam woonde hadden wij achter het huis een tuintje dat mijn moeders trots was. Er stonden 'gewone' tuinplanten in maar vaak, als mijn ouders van vakantie terug kwamen, had ze wel een leuke wilde plant meegenomen die ze ergens in de tuin een plekje gaf. Soms ging dat, als de nieuwkomer het erg naar de zin had, grandioos mis en moest alles in het werk gesteld worden om de chaos enigszins binnen de perken te houden. Meestal ging het echter best goed. Aan die gewoonte heb ik ook een paar keer bijgedragen en bij één van mijn bezoeken aan het bos langs de Slinge bij Stermerdink ten Oosten van Winterswijk heb ik in 1972 een bosanemoon meegebracht. Dat sloeg goed aan maar na een aantal weken bleek dat er een gast was meegelift. Er kropen bij de bosanemoonplantjes jonge *Cepaea hortensis* rond. Omdat ik die soort uit dat deel van Amsterdam niet kende terwijl het in het Stermerdinkbos een algemene soort was, leek het mij duidelijk dat dit een eerste generatie Winterswijkse allochtonen waren. Ik ben de tuinslakkenfauna toen in de gaten gaan houden maar veel opvallends is er eigenlijk nooit bijgekomen. Het gezelschap bestond verder uit *Cochlicopa lubrica*, *Discus rotundatus*, *Deroceras* en *Arion*-soorten, *Oxychilus cellarius*, *Oxychilus draparnaudi*, *Trochulus hispidus* en *Cornu aspersum*. Een gewoon gezelschap voor een Amsterdamse tuin. *Cepaea hortensis* heeft zich er gehandhaafd, in ieder geval zolang wij daar woonden.

In 1980 ben ik verhuisd naar Alkmaar, naar een nieuw huis in een nieuwe wijk. Het was even wennen want alles was kaal, er lag nog nauwelijks bestrating en de zware kleigrond van de achtertuin was tot zeker tachtig centimeter diep gemengd met bouwpuin, glasscherven en andere verrassingen. Na veel werk is het daarmee toch nog goed gekomen en hebben we naar ouderlijk voorbeeld niet alleen tuinplanten maar ook wilde planten een plekje gegeven. Sommige planten, zoals bijvoorbeeld de bereklauw hadden we maar beter niet kunnen planten maar zonder stommiteiten leer je natuurlijk nooit wat. Tijdens een excursie naar de Boulonnais in 1982 heb ik uit het grasland bovenop de helling bij Cap Gris Nez enkele polletjes primula uitgegraven en bij terugkomst in onze tuin gezet. En ook hier bleken er enkele gasten meegelift te zijn. Dit keer waren het *Cochlicella acuta* en *Cernuella jonica*. *Cochlicella* heeft het een paar jaar volgehouden maar kon niet op tegen de egels. *Cochlicella* was blijkbaar te opvallend gekleurd en had voor de egels een heel geschikte vorm om door te bijten wat bovendien niet al te moeilijk was door de weinig stevige schelp. Misschien smaakten ze ook wel erg goed want andere soorten werden niet gegeten. De *Cernuella* heeft het wat langer uitgehouden. Ongeveer een jaar na die excursie bleek dat tussen de *Cornu aspersum* die toen al rijkelijk voorhanden was, één exemplaar duidelijk afweek. Het was een onvolwassen *Helix pomatia*. Of het dier eveneens meegelift was is me nooit duidelijk geworden. Jacques, zoals we hem noemden, was erg honkvast en heeft het tot volwassenheid geschopt maar was na een paar jaar op eens verdwenen. Ik ben bang dat hij de grens met de tuin van de buurman niet goed in de gaten heeft gehouden, door de buurman voor een ordinaire *Cornu* is aangezien en ten prooi is gevallen aan zijn verdelgingswerkzaamheden. Die buurman was daar tamelijk fanatiek in.

Ik heb in de wijk waar we wonen altijd met een schuin oog naar de perkjes gekeken of daar iets van slakkenleven te bespeuren

viel maar het bleef, in tegenstelling tot onze tuin, heel lang een slakkenwoestijn. Pas na vele jaren begonnen de eerste slakken te komen en de eerste soort die ik daarbij tegenkwam was *Cernuella aginnica*. Deze soort is enkele jaren gebleven maar is nooit in onze tuin opgedoken. In tegenstelling daarmee heeft *Cernuella jonica* zich aanvankelijk wel in de wijk verspreid maar inmiddels zijn beide soorten al weer jaren geheel verdwenen.

Na mijn moeders dood is mijn vader in 1990 verhuisd naar een huis zonder tuin. Wij hebben toen veel plantjes uit hun oude tuin, die toch geruimd moest worden, gered door ze naar Alkmaar over te brengen. Daar was natuurlijk de Stermerdinkse bosanemoon bij, en ook zonder dat wij daarop uit waren was *Cepaea hortensis* weer van de partij. Binnen een jaar of tien had die soort zich in de wijde omgeving in de wijk verspreid. Langzamerhand zijn er in onze tuin andere soorten bijgekomen. Ik heb in de loop der jaren *Cochlicopa lubrica*, *Vallonia pulchella*, *Discus rotundatus*, *Aegopinella nitidula*, *Oxychilus cellarius*, *Oxychilus draparnaudi*, *Zonitoides nitidus*, *Deroceras*-soorten, *Arion rufus*, *Trochulus hispidus*, en *Cornu aspersum* genoteerd. Heel bijzonder was dat ik op een middag een berkeblad omdraaide waaronder twee exemplaren van *Boettgerilla pallens* bleken te zitten. Ik heb ze toen weer onder wat bladeren gestopt maar ik ben ze daarna, ondanks goed opletten, nooit meer tegengekomen!

We kunnen 's-ochtends en 's-avonds, vooral als het wat vochtig is op veel plaatsen in de wijk eigenlijk niet meer normaal op het trottoir lopen zonder *Cornu aspersum* en *Cepaea hortensis* te kraken of uit te glijden over de vette wegslakken (*Arion rufus*). Dat is inmiddels al vele jaren het geval maar drie jaar geleden heeft zich daarbij ook nog *Limax maximus* gevoegd. Inmiddels is ook die niet zeldzaam meer. Vreemd is dat ik altijd weinig sympathie voor de wegslakken heb kunnen opbrengen terwijl ik dergelijke gevoelens bij limaciden niet heb. Ik vermoed dat het voor mij te maken heeft met het feit dat ik *Arion* nooit als fossiel tegenkom, terwijl het schildje van een limacide goed fossiliseert en in bepaalde fossiele landslakkenassociaties zelfs niet zeldzaam is. Het zal ook wel met hun verschillende slijm te maken hebben. Inmiddels is er in onze wijk sinds een jaar of vijf nog een andere immigrant bijgekomen: *Cepaea nemoralis*. Ik heb het altijd vreemd gevonden dat die er zo lang over gedaan heeft om zich te vestigen, pas ruim twintig jaar na de bouw van de wijk. In een groot deel van de wijk komen nu beide soorten door elkaar en in wisselende verhoudingen voor maar het lijkt erop dat *nemoralis* langzaam ten koste van *hortensis* algemener wordt. In onze tuin is *nemoralis* echter nog een zeldzame gast.

De aanleiding tot het schrijven van dit stukje was opnieuw een leuke waarneming. In onze voortuin (nou ja een stukje zandgrond van zo'n 6 vierkante meter) viel me tussen de weelderige vegetatie van speenkruid en maagdenpalm een vreemd uitziende *Trochulus* op. Dat bleek het dus niet te zijn, het was een *Hygromia cinctella*. Ik heb het dier weer terug gezet met het risico dat ik er nooit meer iets van terugzie. Maar ik hoop natuurlijk dat ik kan genieten van een mooi nakroost.